
СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ

УДК 316

О. А. Агарков

СЕПАРАТИЗМ У СОЦІОЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Розглянуто теоретико-методологічні аспекти дослідження сепаратизму в соціологічному дискурсі. Визначено, що основними чинниками сепаратизму є етнополітичні. Виділено основні форми вияву сепаратизму в міждержавних та міжетнічних відносинах. Проаналізовано деякі теоретико-методологічні підходи до дослідження сепаратизму: етносоціологічні концепції, сепаратизм у контексті теорій глобалізації, теорія соціальної дії Т. Парсонса, парадигма конфлікту як основа аналізу сепаратизму.

Ключові слова: сепаратизм, національна ідентичність, етнічна ідентичність, глобалізація, конфлікт, соціальна комунікація.

Актуальність теми дослідження зумовлена складністю процесів, що відбуваються в сучасному світі: суперечністю між доцентровими, які позначаються процесами глобалізації, та відцентровими, які виявляються в локалізації.

Сучасний світ характеризується неординарністю етнічних та національно-державних утворень. У будь-якій сучасній державі наявність різних етносів детермінує проблеми економічного, культурного, політичного й духовного ґатунку. Це пов'язано з тим, що кожен етнос у межах держави прагне зберегти свою ідентичність, і тому його інтереси можуть суперечити інтересам інших етносів і мультиетнічної держави в цілому.

В українській і зарубіжній літературі існує велика кількість праць, пов'язаних з проблемами сепаратизму. Однак багатьом з них притаманні певна тенденційність, упередженість або зацікавленість, пов'язані з активною участю авторів у різних політичних процесах та проектах. Доволі часто простежується певна однобічність у розгляді сепаратизму з ігноруванням комплексу причинно-наслідкових зв'язків у соціальній генезі самого явища. Для заповнення прогалини наукового знання у сфері соціологічних досліджень сепаратизму слід здійснити аналіз соціальних чинників виникнення, розвитку сепаратизму у світлі сучасного міждисциплінарного підходу, застосовуючи різні соціологічні концепції.

Проблематика сепаратизму в його різноаспектних виявах стала предметом досліджень широкого кола авторів, які розглядали сепаратизм як частину генези та в межах типології етноконфліктів (В. Авксентьев); формування етнічної ідентичності в умовах мультикультуралізму (У. Бімен); геополітичних аспектів становлення й розвитку сепаратистських та націоналістичних рухів (К. Гаджиев, О. Дугін); історії

становлення ідеологій та політичних проектів націоналізму (Е. Геллнер); проблематики інтродукції етнічності (Д. Драгунський); соціологічної конфліктології (О. Г. Здравомислов); соціопсихологічного аналізу міжетнічних конфліктів (В. Іванов); сепаратизму як феномена етнічної кризи доби глобалізації (В. Іорданський); історичної етнології, соціальної психології та соціології сепаратизму (О. Крилов, С. Лур'є, З. Сикевич); проблематики єдності та відмінностей між сепаратизмом та націоналізмом (М. Мертес); сепаратизму як явища, пов'язаного з кризою культурної інтеграції та недостатньої культурної інтегрованості (М. Шадсон); сепаратизму як загальної частини соціальних змін у межах соціології соціальних змін (П. Штомпка), трансформації етнічних спільнот у нації (А. Сміт); конфліктів цивілізації (С. Гантінгтон).

Західні науковці розглядають сепаратизм переважно в руслі концепцій модернізації та глобалізації (Р. Бербах, У. Робінсон, У. Бек, Дж. Келлас та ін.); досліджують взаємозв'язок націоналізму й сепаратизму, умови та чинники реалізації права націй на самовизначення, причини негативного впливу сепаратизму на систему міжнародної безпеки (С.О'Брайєн, П. Глоц, Л. Грінфельд, Б.О'Лірі, Х. Кон, Д. Міллер, Й. Тамір та ін.); форми прояву сепаратизму за стратегічними цілями; проблеми моральності сецесії як однієї з форм сепаратизму (А. Б'юкенен, Д. Горовіц); переваги тієї чи іншої форми державного устрою (федералізація, автономізація, регіоналізація, регіональна адміністративна децентралізація) у боротьбі із сепаратистськими рухами; проблеми державного суверенітету в контексті захисту територіальної цілісності держав (Е. Геллнер, Д. Дж. Елейзер, Г. Морган, К. Омає, К. Росс, М. Уолцер, К. Фірк, К. фон Хіппель та ін.) [2–5; 8; 11; 16–17; 20; 22].

Незважаючи на значну кількість наукових праць, дотичних до проблеми сепаратизму, в Україні поки що бракує комплексних наукових досліджень останнього як об'єктивного суспільно-історичного явища в межах соціологічного підходу.

Мета статті – розглянути сепаратизм як соціально-політичне явище й визначити можливості соціологічного підходу в дослідженні цього феномена.

Етимологічно термін “сепаратизм” походить від латинського слова “separatus”, що означає відокремлення, окремий і спочатку використовувався виключно для визначення процесів, що мали місце в суспільно-релігійному житті.

У XVII ст. зазначений термін був синонімом таких понять, як індепендентизм і конгрегаціоналізм – “великий релігійно-соціальний рух в Англії”, спрямований “проти королівського абсолютизму та абсолютизму англіканської церкви” [21, с. 610–611]. Поступове здобуття світською владою впливових позицій у суспільно-політичному житті, формування політичних інститутів суспільства спричинило трансформацію терміна “сепаратизм”, виділивши поряд з його релігійною складовою політичний і соціальний контекст.

В “Універсальному словнику-енциклопедії” під сепаратизмом розуміють прагнення до відокремлення, виділення за національною, політичною, етнічною чи релігійною ознакою”. Український науковець П. Шляхтун звертає увагу на феномен сепаратизму, зауважуючи, що “проблема адекватності державного, національного й соціально-економічного розвитку залишається актуальною для багатонаціональних і навіть однонаціональних держав із компактно розселеними національними меншинами. Загострення цієї проблеми, особливо пов'язане з тим чи іншим видом соціальної нерівності, породжує сепаратизм, який є найбільшою загрозою єдності країни” [19, с. 284].

Розширене тлумачення українського варіанта терміна “сепаратизм” подано в “Політологічному енциклопедичному словнику” за редакцією Ю. Шемшученка, В. Бабкіна, В. Горбатенка. Зокрема, політичний сепаратизм – це “рух за територіальне відокремлення тієї чи іншої частини держави з метою створення нового державного утворення або надання певній частині держави

автономії за національними, мовними чи релігійними ознаками” [14, с. 398–399].

Отже, у науковій літературі немає єдиного підходу щодо трактування поняття “сепаратизм”. Його визначають і як спосіб розв'язання проблеми, і як рух за територіальне відокремлення, і як політику та практику діяльності суспільно-політичних рухів. Зазвичай у науковій літературі сепаратизм – це теорія, політика і практика відокремлення частини території держави з метою створення нової самостійної держави або здобуття статусу широкої автономії.

Дослідник А. Баранов стверджує, що сепаратизм завжди виникає на базі глибоко пережитої та чітко усвідомленої ущемленості свого становища, яку відчуває етнічна група, тому сепаратистські настрої є наслідком тривалого процесу самоусвідомлення в середовищі етнічної спільноти. На думку автора, сепаратизм був і залишається суто радикальним, егоцентричним способом розв'язання проблем, які так чи інакше виникають у багатонаціональних суспільствах з метою відокремлення від єдиного цілого й формування власної державності, що, у свою чергу, приводить до втрати державою частини території та отримання нею вороже налаштованих сусідів [1].

На думку американської дослідниці Спенсер, яку вона висунула у своїй праці “Separatism: democracy and disintegration”, головний рушійний фактор, що спричиняє виникнення сепаратизму, – національна ідентичність [9]. Таким чином, сепаратизм інтерпретується як явище, яке є супутнім здобуттю етнічної й національної ідентичності, вмотивоване ексклюзивією етнічної спільноти на ґрунті відсутності комунікації з нею з боку владних еліт титульного етносу.

Існує багато причин виникнення сепаратизму. Найтипівішими з них є: економіко-географічні чинники (прагнення більш розвинених регіонів відокремитися від відсталіх), расові чинники, етнічні чинники (прагнення отримати автономію або розширити її, домогтися статусу незалежної держави. Це найпоширеніша група причин), релігійні чинники, внутрішньополітичні й зовнішньополітичні чинники, ідеологічні чинники [1].

У соціологічній і політологічній літературі виділяють такі форми вияву сепаратизму, в основі якого переважно етнічні чинники [15] (див. рис.).

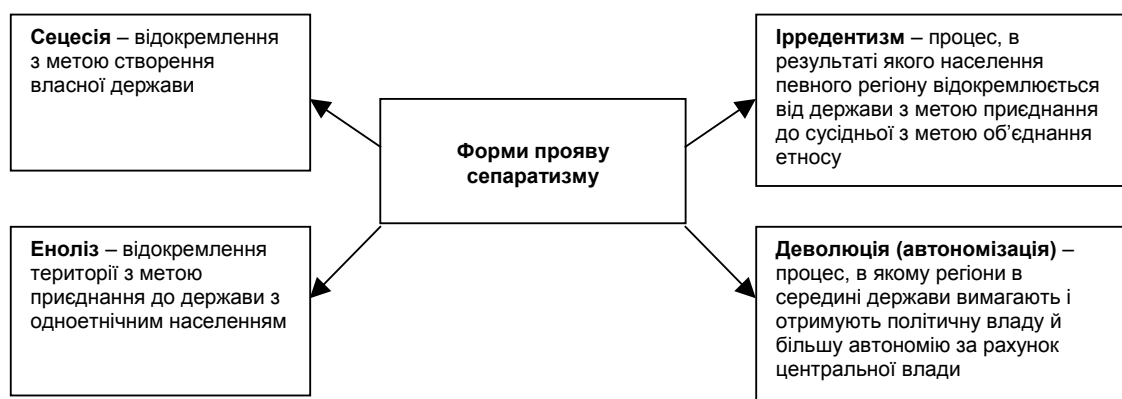

Рис. Основні форми прояву сепаратизму

Автономізм – сукупність ліворадикальних соціально-політичних рухів та теорій, змістом яких є обґрунтування проектів утворення вільних територіальних просторів як альтернативи централізованим моделям здійснення влади. Автономістські рухи утворюють мережу так званих “affinity groups”, які створюють, незалежно від існуючого державного ладу, автономний територіальний простір.

Сецесіонізм (від лат. *secessio*) – сукупність соціально-політичних рухів та теорій, змістом яких виступає обґрунтування проектів виходу зі складу держави (як правило, федеративної) якоїсь з її частин (як правило, суб’єкта федерації).

Ірредентизм (а також еноліз) генетично походить від націоналістичного руху в Італії кінця XIX – початку XX ст. У політичній науці термін “ірредентизм” використовується для позначення політики держави, партії чи політичного руху за об’єднання народу, нації та етносу в межах єдиної держави. Ірредентизм знаходить вираження в етнічній мобілізації, за умов якої порушується питання про возз’єднання території, на якій проживає ірредента (частина певної етнічної спільноти), з титульною державою, в якій етнос ірреденти вже є титульним.

Отже, сепаратизм може бути спрямованим на утворення нової держави, на отримання етнокультурної автономії та на поглинання частин однієї держави іншою державою. При цьому можна говорити про те, що в першому різновиді в межах етнічності є вже сформованою відповідна ієрархія соціальних груп; другий різновид сепаратизму маніфестує ідеологію спільноти з незавершеними процесами ієрархізації та стратифікації; третій різновид являє собою результат деструкції етнічної спільноти, яка представлена нижчими соціальними групами без відповідних політичних, цивілізаційних, релігійно-конфесійних та мовно-культурних ініціатив.

Проаналізуємо можливості деяких соціологічних концепцій у дослідженні сепаратизму: етносоціологічні концепції, сепаратизм у контексті теорій глобалізації, теорія соціальної дії Т. Парсонса, парадигма конфлікту як методологічна основа аналізу сепаратизму.

Етносоціологічні теорії. Етносоціологічні концепції мають потужний методологічний потенціал у дослідженні сепаратизму, оперуючи поняттями “етнос”, “нація”, “етнічна ідентичність”, “міжкультурна взаємодія”, “міжкультурна комунікація”. Розглядаючи етносоціальні спільноти як елементи стратифікаційної матриці будь-якого соціуму, представники етносоціології вказують на те, що етнічні групи характеризуються певними наборами стратегій міжетнічних взаємодій, які можуть відбуватися в складних етносоціальних спільнотах між титульною етнічною групою (або ж етнічною групою-гегемоном, домінантом) та етнічними меншинами. За критерієм їх спрямованості ці страте-

гії, на думку Б. Андерсона, можна умовно поділити на інтеграційні, асиміляційні, сепараційні та деструкційні [22]. Сепаратизм виростає з кризи націй як етносоціальних спільнот, у яких досягається відповідний рівень ідентифікованості регіональних еліт із політичною системою при збереженні за середньою та нижчою соціальними групами культурного й економічного капіталу.

Цікаву думку щодо питання практичної реалізації сепаратизму запропонував етнополітолог Т. Гурре, який залежно від вимог етнічного регіону розробив Теорію “трьох груп”: “голос” (вимоги культурної автономії); “лояльність” (відмова від конфлікту в обмін на увагу й визнання); “вихід” (вимоги самовизначення, які можуть бути також пов’язані з федералізацією). На його погляд, сепаратизм – неминуча риса державного розвитку, і він не завжди означає досягнення сецесії. Практично всі дослідники відзначають федералізацію держав (децентралізацію управління) як спосіб вирішення проблем з правами окремої етнічної спільноти та демократизацією [18]. Причини посилення націоналізму на сучасному етапі світового розвитку доводять, що сепаратизм є одним з наслідків невирішеного національного питання в поліетнічних країнах. Така ситуація є певною реакцією малих етнічних та мовних спільнот на посилення процесів глобалізації. Отже, сепаратизм у цьому підході пов’язаний із різними моделями міжетнічних взаємодій, які містять у собі ті чи інші конфліктогени та провокативи щодо сепаратистських рухів у різних країнах.

У цьому напрямі соціологічного теоретизування залишається комплекс невирішених питань, пов’язаних, зокрема, з тим, які соціальні процеси формують підґрунтя сепаратизму в невірнізованості етнокультурної інтеграції та дезінтеграції, яким чином взаємопов’язуються одне з одним процеси етнічної ідентифікації, соціальної комунікації та інтеграції й протилежні їм дезінтеграційні процеси.

Сепаратизм у контексті теорій глобалізації. Аналіз теоретичних моделей глобалізації дає змогу зробити висновок, що три типи моделі: глобальної системи (представлені в працях Е. Гідденса і Л. Склера), глобальної соціальності (Р. Робертсон, У. Бек, Г. Терборн), детериторіалізації соціального (А. Аппадурі, М. Уотерс) – історично утворюють три хвилі (або напрями) концептуалізації суспільних змін у межах єдиної глобалізаційної парадигми. Суспільні зміни розглядають як історично унікальну сукупність процесів, унаслідок яких нова соціальна організація приходить на зміну колишній. Попередній і новий типи соціальної організації розрізняються на основі дихотомічної типології “локальне/глобальне”, що в аспекті дослідження сепаратизму може виступити певним методологічним зразком у вивченні міжкультурної й міжетнічної комунікації.

Американський учений Е. Гідденс зазначає, що “глобальність у найзагальнішому розумінні являє собою єдність світу, в якому окремі регіони стають взаємопов’язаними і взаємозалежними, і в якому сама регіональність уже більше не визначається за класичними геополітичними принципами. Така взаємозалежність може бути визначена як інтенсифікація світових соціальних відносин, котрі пов’язують віддалені райони таким чином, що місцеві події формуються під впливом подій, які відбуваються за багато миль і навпаки” [6, с. 9]. У. Андерсон визначає глобалізацію як процес, якого неможливо уникнути, розуміючи під ним “прискорено змінювану систему систем”, котра приводить до політичних, культурних та навіть біологічних змін. Глобалізація спричиняє національну відкритість, основним інструментом якої є вирішення проблем герменевтики, що забезпечують різноманітні зв’язки та всебічну залежність між націями [22, с. 68].

Тобто в умовах глобалізаційних процесів змінюється все, у тому числі культура як обмін символами, що призводить до зникнення традиційних кордонів та появи нових зв’язків, оскільки являє собою нову систему систем, яка керує всіма світовими процесами. Водночас глобалізація посилює локальні місця соціальної та міжетнічної напруги, що призводить до виникнення сепаратистських рухів. Отже, в концепціях глобальної інтеграції сепаратизм розглядається як відповідь на модернізацію та культурну гомогенізацію (причому за західним зразком), які набувають планетарного масштабу і стають альтернативою відцентровим сепаратистським рухам. Як методологічна основа дослідження сепаратизму теорії глобалізації мають потужний потенціал, розглядаючи феномен сепаратизму з позицій соціально-політичного, соціально-економічного, соціокультурного ракурсів.

Сепаратизм у контексті теорії соціальної дії й системного підходу Т. Парсонса. Згідно з Т. Парсонсом, соціальний порядок є функцією соціальної системи, що виокремлена в соціальній підсистемі й перебуває в динамічних відносинах зі своїм оточенням. А отже, стабільність соціального порядку великою мірою визначається стабільністю відносин соціальної системи зі своїм оточенням та її здатністю нівелювати збурення цього оточення. Для будь-якої соціальної системи оточенням є системи трьох інших підсистем дії – культурні системи, системи особистості (політичні) та системи поведінкового організму (економічні), а також фізичне середовище та “вища реальність” [13]. Внутрішня інтеграція, згідно з Т. Парсонсом, є неодмінною ознакою будь-якого суспільства. Суспільство в його розумінні – це соціальна система, наділена найбільшою мірою самодостатності у відносинах зі своїм оточенням. А критерій самодостатності можна розкласти на п’ять субкритеріїв, кожен із яких пов’язаний з одним із п’яти середовищ соціальної системи: “граничною реальністю”, культурними систе-

мами, системами особистості, поведінковими організаціями й фізико-органічним оточенням. Самодостатність суспільства залежить від гармонійної комбінації контролю цього суспільства над його відносинами з усіма п’ятьма оточеннями і стану його внутрішньої інтеграції. Успішність нації-держави як моделі організації з цього погляду ґрунтувалася на консолідації в її межах економічної, політичної, соціальної та культурної систем. Цілковита консолідація такого роду є ідеальним типом, який не траплявся в чистому вигляді в реальності, однак кожна нація-держава максимально намагалася досягти рівнопротяжності чотирьох підсистем у своїх межах та їхньої гармонійності й компліментарності. Тому нації-держави підтримували в культурній підсистемі ідеологію “чистоти” (культури, нації, крові, мови тощо), в економічній – національного виробника, в політичній – утверджували за собою необмежений внутрішній суверенітет, а в соціальній – плекали інтеграцію “народу” навколо запропонованих культурних цінностей. Таким чином, в епістемі теорії Т. Парсонса сепаратизм виникає як своєрідна аномалія, що впливає із порушення гомеостазу, який природним чином складається в соціальних системах. Проблема сепаратизму розв’язується на засадах теорії латентних функцій Т. Парсонса, який вважав, що за умови відсутності звичайних функцій на периферію соціального організму відбувається їх перехід на тіньовий рівень, і та ж сама функція починає реалізовуватись у тіньовій формі [13].

Отже, чинником сепаратизму в поліетнічних спільнотах часто стає блокування міжкультурних комунікацій як профілів комунікативних дій, що мають етноспецифічний зміст і утворюють відносно автономну систему. Такий розгляд сепаратизму як збоїв у системі міжкультурної комунікації стає можливим на засадах теорії соціальної дії й системного підходу Т. Парсонса та теорії комунікативної дії Ю. Хабермаса.

Парадигма конфлікту як методологічна основа аналізу сепаратизму. Парадигма конфлікту сформувала певні стратегії управління етнополітичними процесами з високим конфліктним потенціалом. Для розуміння сепаратизму найбільш прийнятними можна вважати такі методологічні парадигми дослідження конфліктів: діалектична теорія конфліктів (К. Маркс, Р. Дарендорф) і конфліктний функціоналізм (Г. Зиммель, Л. Козер).

Так, застосовуючи теорію соціального конфлікту Р. Дарендорфа, можна розкрити динаміку сепаратизму через виділення етапів формування і дій політичних та етнічних еліт [7]. Л. Козер у теорії позитивно-функціонального конфлікту обґрунтував позитивну роль конфлікту в забезпеченості цілісності й усталеності всієї соціальної системи, що передбачає інституціоналізацію різних форм сепаратистських рухів [10].

Представники сучасної теорії вирішення конфліктів (Дж. Бертон, К. Мітчел, Р. Фішер, У. Юрі) надають пояснення стратегіям управління етнополітичними процесами з високим конфліктним потенціалом. Так, на відміну від традиційного підходу, де аналіз конфліктних відносин починається з вивчення соціальних інститутів, Дж. Бертон вказує на те, що сепаратизм виступає внаслідок обмеження універсальних людських потреб. До таких потреб етнічної групи він відносить: 1) потребу в національно-етнічній ідентичності; 2) потребу у відчутті безпеки; 3) потребу в незалежності прийняття рішень; 4) потребу у визнанні; 5) потребу в самореалізації й розвитку власного соціокультурного потенціалу [12].

Парадигму конфлікту ефективно застосовують як базову методологічну основу для аналізу різних форм вияву сепаратизму, але для уникнення схематизованої та спрощеної інтерпретації сепаратистських процесів її слід доповнювати іншими підходами.

Висновки. У сучасній соціології зв'язок проблематики сепаратизму із соціокультурною інтеграцією, ідентифікацією, комунікацією, етнополітичними процесами з високим конфліктним потенціалом, незважаючи на свою соціально-практичну значущість, залишає більше запитань, ніж відповідей. Виникає необхідність визначення нових підходів до дослідження сепаратизму як складової дезінтеграційних процесів у мультиетнічних спільнотах і детального вивчення умов та факторів його виникнення й розробки теоретичних засад стратегій протидії. У соціологічному дискурсі це вимагає розробки комплексної й фундаментальної концепції сепаратизму в руслі етносоціологічної, конфліктологічної, структурно-функціональної парадигм у контексті теорій глобалізації.

Список використаної літератури

1. Баранов А. В. Сепаратизм в современном мире: политико-территориальный аспект / А. В. Баранов // Человек. Сообщество. Управление. – 2005. – № 3. – С. 108–123.
2. Бауман З. Глобализация. Последствия для человека и общества / З. Бауман. – Москва : Весь Мир, 2004. – 188 с.
3. Бек У. Что такое глобализация? / У. Бек. – Москва : Прогресс-Традиция, 2001. – 304 с.
4. Гаджиев К. С. Введение в геополитику / К. С. Гаджиев. – Москва : Логос, 1998. – 416 с.
5. Геллнер Э. Г. Нации и национализм / Э. Г. Геллнер ; пер. с англ. Т. В. Бердиновой, М. К. Тюнькиной. – Москва : Прогресс, 1991. – 320 с.
6. Гидденс Э. Ускользающий мир. Как глобализация меняет нашу жизнь / Э. Гидденс. – Москва : Весь Мир, 2004. – 120 с.
7. Дарендорф Р. Элементы теории социального конфликта / Р. Дарендорф // Социологические исследования. – 1994. – № 5. – С. 145–147.

8. Здравомыслов А. Г. Социология конфликта / А. Г. Здравомыслов. – Москва : Аспект Пресс, 1996. – 317 с.
9. Ключник Р. Сепаратизм як світова мегатенденція сучасності / Р. Ключник // Політичний менеджмент. – 2011. – № 6. – С. 120–128.
10. Козер Л. Функции социального конфликта / Л. Козер. – Москва : Идея-Пресс, 2000. – 208 с.
11. Крылов А. Б. Сепаратизм: истоки и тенденции развития / А. Б. Крылов. – Москва : Знание, 1990. – 62 с.
12. Лебедева М. М. Политическое урегулирование конфликтов: подходы, решения, технологии / М. М. Лебедева. – Москва : Аспект-Пресс, 1997. – 272 с.
13. Парсонс Т. Система современных обществ / Т. Парсонс. – Москва : Аспект Пресс, 1997. – 270 с.
14. Політологічний енциклопедичний словник / упоряд. В. П. Горбатенко ; за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Київ : Генеза, 2004. – 736 с.
15. Романюк Н. І. Сепаратизм як суспільно-політичне явище сучасності [Електронний ресурс] / Н. І. Романюк // Актуальні проблеми країнознавчої науки. – Режим доступу: <https://internationalconference2014.wordpress.com/2014/10/20/>.
16. Смит Э. Д. Национализм и модернизм. Критический обзор современных теорий наций и национализма : предисловие к книге [Электронный ресурс] / Э. Д. Смит. – Режим доступа: <http://praxis.su/text/9.htm>.
17. Хабермас Ю. В поисках национальной идентичности: Философские и политические статьи / Ю. Хабермас. – Донецк : Книжный дом, 1999. – 158 с.
18. Цебенко О. О. Идеологичні засади сепаратизму / О. О. Цебенко // Актуальні проблеми міжнародних відносин / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т міжнар. відносин. – Київ : Ін-т міжнар. відносин, 2011. – Вип. 99. – С. 90–94.
19. Шляхтун П. П. Політологія (теорія та історія політичної науки) : підручник / П. П. Шляхтун. – 3-тє вид., стер. – Київ : Либідь, 2005. – 576 с.
20. Штомпка П. Социология социальных изменений / П. Штомпка ; пер. с англ. А. С. Дмитриева. – Москва : Аспект Пресс, 1996. – 415 с.
21. Энциклопедический словарь русского библиографического Института Гранат. – Москва : Русский библиографический Институт Гранат, [б.г.]. – Т. 21. – 640 с.
22. Anderson B. Imagined Communities. Reflections on the Origin and the Spread of Nationalism / B. Anderson. – London : Open University Press, 1983. – 354 p.

Стаття надійшла до редакції 06.02.2015.

Агарков О. А. Сепаратизм в социологическом дискурсе: теоретико-методологические аспекты

Рассмотрены теоретико-методологические аспекты исследования сепаратизма в социологическом дискурсе. Определено, что основными факторами сепаратизма выступают этнополитические факторы. Выделены основные формы проявления сепаратизма в межгосударственных и межэтнических отношениях. Проанализированы некоторые теоретико-методологические подходы к исследованию сепаратизма: этносоциологические концепции, сепаратизм в контексте теорий глобализации, теория социального действия Т. Парсонса, парадигма конфликта как основа анализа сепаратизма.

Ключевые слова: сепаратизм, национальная идентичность, этническая идентичность, глобализация, конфликт, социальная коммуникация.

Agarkov O. Separatism in Sociological Discourse: Theoretical and Methodological Aspects

Background of the research is determined with the complexity and ambiguity of the processes occurring in the world today. These is the contradiction between centripetal processes that affect the processes of globalization and centrifugal ones those are found in localization.

Despite the considerable number of scientific papers pertaining to the problem of separatism in Ukraine there's need of comprehensive research of the separatism as the objective social and historical phenomena within a sociological approach.

The goal of the article is to consider separatism as a socio-political phenomenon and identify opportunities of sociological approach to the study of this phenomenon.

Theoretical and methodological aspects of separatism research in sociological discourse are under consideration. It is determined that there's a connection in modern sociology communication between problems of socio-cultural integration, identity, communication, ethno-political processes and high conflict potential which, despite its social and practical significance, leave more questions than answers. It was found that the main factors of separatism are ethno-political factors. The main forms of manifestation of separatism in state and inter-ethnic relations are defined. Some theoretical and methodological approaches to the study of separatism are analysed. These are ethnological and sociological concept, separatism in the context of globalization theories, the theory of social action of T.Parsons, paradigm of conflict as a basis for separatism analysis. The necessity of defining new approaches to separatism research as part disintegration processes in multiethnic communities and a detailed study of the conditions and factors for its occurrence and development of theoretical principles of counter strategies is proved. In sociological discourse it requires the development of complex and basic concepts of separatism in line of ethnological and sociological, conflict, structural and functional paradigms in the context of globalization theories.

Key words: separatism, national identity, ethnic identity, globalization, conflict, social communication.